

DISOLUȚIA CĂSĂTORIEI PRIN DIVORT

Jurist Elena-Nicoleta NEGUȚESCU

(Abstract)

In European societies, statistics show that family is far less stable than it was a few decades ago, increased divorce rates and decreased average length of cohabitation of a couple so the family entered a long period of crisis.

Romania has one of the lowest divorce rates. By 1965, the divorce rate has increased continuously reaching 2 per thousand. By establishing legal regulations divorce rate has remained below 1 per thousand by 1974 and thereafter fluctuated around 1.5 per thousand. After 1990 the divorce rate began to rise but has reached Northern Europe .

„Divorce is a complex psychosocial phenomenon represents the final form of dissolution of conjugal life, life changing partners and their descendants. He drives blood pressure stages, conflicts, frustrations and dissatisfactions of effects that extend beyond the delivery of court.”²

Divorce is the legal form of dissolution of marriage or dissolution of marriage by court order .The decision to divorce is important not only reality, but the subjective perception of this reality .Even if divorce is far less dramatic consequences on those who divorce, even if economically children whose parents were divorced were less affected, divorce continues to train strong emotional disorders.

CAUZELE ȘI CONSECINȚELE DIVORȚULUI ÎN ROMÂNIA

Realizarea și menținerea solidarității și stabilității familiale au loc în mod diferit. Unele familii nu reușesc să stabilească relații de solidaritate, altele nu-și pot menține solidaritatea realizată, iar altele realizează solidaritatea și o mențin. În primele două situații, șansele de disoluție a familiei sunt mari. Instabilitatea și disoluția familiei sunt, în același timp, probleme individuale și sociale atât la nivelul condiționărilor lor, cât și la nivelul efectelor pe care le au.¹³⁷

În societățile europene, datele statistice arată că familia este în prezent mai puțin stabilă decât era cu câteva decenii în urmă, a crescut rata divorțului și a scăzut durata medie de conviețuire a unui cuplu, astfel, familia a intrat într-o lungă perioadă de criză.

Etapele disoluției căsătoriei

A. Stările conflictuale și eroziunea

Acestea pot apărea mai devreme sau mai târziu având efecte de disoluție și eroziune a vieții conjugale prin manifestarea satisfacției față de conviețuirea în cuplu. Femeile invocă: alcoolismul soților, agresivitatea fizică, lipsa de comunicare. Bărbații invocă: lipsa de afecțiune și înțelegere, agresivitatea verbală și infidelitatea.

B. Încetarea relațiilor sexuale

Este o urmare firească a stărilor conflictuale și o cale spre separare sau divorț. Toate cazurile de separare duc la divorț.

C. Disoluția legală

Este forma definitivă a ruperii relației conjugale, consfințirea juridică a acestei stări de fapt.

¹³⁷ M. Voinea, *Psihosociologia familiei*, Editura Universității din București, 1996, București, pagina 65.

Evoluția instituției divorțului în Europa și în România

În Europa rata divorțului s-a dublat sau chiar s-a triplat în ultimii 30 de ani (Danemarca, Suedia, Norvegia, Marea Britanie, Elveția, Olanda, Ungaria, Rusia, Polonia). În țările în care familia a suportat cele mai profunde transformări: atitudinea față de căsătorie, comportamentul nupțial, fertilitatea, situația femeii în familie și în societate, instituția divorțului înregistrează cele mai ridicate niveluri. Din anul 1950 până în 1995 s-a înregistrat o reducere a duratei medii a căsătoriei în momentul divorțului de la 12-15 ani la 8 ani.

România are una din cele mai scăzute rate ale divorțului. Până în 1965 rata divorțului a crescut continuu ajungând până la 2 la mie. Prin stabilirea unor reglementări legislative rata divorțului s-a menținut sub 1 la mie până în 1974, iar după această dată a oscilat în jurul valorii de 1,5 la mie. După 1990 rata divorțului a început să crească dar nu a atins cotele din Europa de Nord.

În România acest fenomen nu are o distribuție teritorială omogenă. În București, rata divorțialității a fost în mod constant de două ori mai mare decât media la nivel național. În ultimele două decenii ratele cele mai mari s-au găsit în București și județele Timiș, Brașov, Galați, Prahova, Arad și Hunedoara, iar cea mai scăzută rată a fost în: Botoșani, Olt, Ialomița, Buzău, Sălaj, Tulcea și Vaslui.¹³⁸

Divorțul

„Divorțul este un fenomen psihosocial complex, reprezintă forma finală a desfăcerii vieții conjugale, modificând viața partenerilor și a descendenților acestora. El antrenează stadii tensionale, conflicte, frustrări și insatisfacții ale unor efecte ce se prelungesc dincolo de pronunțarea instanțelor de judecată.”¹³⁹

Divorțul poate fi determinat de factori economici, culturali, psihologici, morali, religioși care acționează la nivelul partenerilor, în interiorul cuplurilor și în afara acestora.

¹³⁸ I. Mihăilescu, *Familia în societățile europene*, Editura Universității din București, 1999, București, pagina 103.

¹³⁹ I. Mihăilescu, *op.cit....*, București, pagina 106.

Factori interni ce pot genera divorțul:

1. Experiența premaritală a partenerilor și atitudinea lor reciprocă față de aceasta. Diferențele mari de experiență premaritală constituie un factor puternic ce împiedică realizarea solidarității familiale.

2. Motivația căsătoriei și modul de încheiere a căsătoriei (căsătorii motivate de avantaje economice, sociale sau căsătorii impuse).

3. Vârsta la căsătorie și diferențele de vârstă între soți.

4. Heterogenitatea cuplului familial în raport cu mediul de proveniență al soților, nivelul de instrucție, profesiunea, trăsăturile psihice și temperamentale.

5. Poziția femeii în societate și în familie. Dacă soția este dependentă din punct de vedere economic față de soț, divorțialitatea este scăzută. Dacă ea este independentă din punct de vedere economic nu mai acceptă unele relații familiale și astfel cuplul se îndreaptă spre divorț.

6. Incompatibilități psihice și temperamentale ale partenerilor.

7. Insatisfacții emoțional-afective și sexuale.

8. Infidelitatea.

9. Comportamentele agresive.

10. Alcoolismul unuia dintre parteneri.

Factori externi care pot genera divorțul:

1. Apariția și menținerea unor dezechilibre demografice între numărul femeilor și numărul bărbaților într-o anumită zonă sau colectivitate.

2. Creșterea volumului migrațiilor și urbanizarea.

3. Diminuarea controlului social care duce la aprecierea că viața de familie este o problemă strict personală.

4. Condițiile economice generale pot favoriza indirect disoluția unor cupluri.

Factorii externi care favorizează disoluția solidarității familiale nu produc aceste efecte decât dacă acțiunile lor se combină cu cea a unor factori din interiorul familiei.

Modificarea atitudinii față de divorț

Modificarea factorilor care asigură stabilitatea familiei a fost însoțită și de o modificare a atitudinii față de divorț. Modificările de atitudine pot fi constatate, instituții sociale și societăți întregi. Dintr-o anchetă din anii 80 făcută în Franța a reieșit că tinerii aveau o atitudine favorabilă față de divorț în comparație cu generațiile vârstnice iar bărbații și femeile au atitudini relativ similare.¹⁴⁰

În România s-a constatat o atitudine mai favorabilă divorțului la tineri decât la persoanele vârstnice și în cadrul familiilor de muncitori. Înainte de 1990 intelectualii aveau o atitudine restrictivă față de divorț fiind influențați de normele și valorile promovate atunci. După 1990 au început să manifeste o atitudine mai favorabilă față de divorț.¹⁴¹

Legislația cu privire la divorț

Divorțul reprezintă forma legală de desfacere a căsătoriei sau desfacerea căsătoriei prin hotărâre judecătorească. În țările europene divorțul este reglementat de trei tipuri de legislații:

A. Divorțul sancțiune prevede că soluția căsătoriei se face în urma constatării culpei unuia dintre soți. Divorțul nu se poate pronunța împotriva soțului inocent. Fiind o sancțiune pentru culpă se poate pronunța dacă s-a acționat în instanță, chiar și când continuarea căsătoriei nu devine imposibilă prin culpa săvârșită.¹⁴²

B. Divorțul faliment apare când legăturile dintre soți sunt puternic afectate, conștientizându-se falimentul uniunii conjugale.¹⁴³

C. Divorțul remediu este soluția unei căsătorii complet compromise ce permite partenerilor recăsătoria pentru a dobândi o căsnicie reușită.¹⁴⁴

În România, divorțul avea un caracter de excepție căsătoria încheindu-se pe viață. Acest caracter a fost înlăturat în 1993 când

¹⁴⁰ M. Voinea, *Psihosociologia familiei*, Editura Universității din București, 1996, București, pagina 65.

¹⁴¹ Cea mai mare convergență de atitudini este întâlnită în grupa de vârstă de 25-34 de ani, grupă în care se înregistrează majoritatea divorțurilor.

¹⁴² I. Mihăilescu, *op.cit....*, București, pagina 113.

¹⁴³ M. Voinea, *op.cit....*, pagina 66

¹⁴⁴ *Ibidem*.

legiuitorului a stabilit câteva condiții pentru ca instanța să pronunțe divorțul:

- Până la data cererii de divorț să fi trecut cel puțin un an de la încheierea căsătoriei. Soții pot încheia acordul înainte de a se împlini un an, acord pe care îl vor folosi după exprimarea acestui termen.
- Să nu existe copii minori rezultați din căsătorie. După verificarea existenței consimțământului soților, instanța fixează un termen de două luni în ședință publică, termen ce lasă posibilitatea soților de a reveni asupra cererilor.

În cazul în care nu se renunță la divorț se trece la judecarea cauzei fără a se administra probe cu privire la motivele de divorț.¹⁴⁵

Determinanți ai divorțului în România

Creșterea divorțului în România în perioada anterioară anului 1966 și creșterea intervenită după anul 1974 și îndeosebi după 1990 a fost favorizată de dinamica unor factori interni și externi familiei. Dintre factorii externi care au favorizat această creștere, sunt mai importanți: dezechilibrele demografice pe societate provocate de migrații, transformările comportamentale antrenate în procesul rapid de urbanizare, scăderea controlului asupra comportamentelor, modificările legislative intervenite după 1990.

În județele în care dezechilibrele demografice pe sexe sunt mari, rata divorțului este ridicată. Aceste dezechilibre sunt provocate de migrații. Migrațiile sunt în mod frecvent asociate procesului de urbanizare. În prima jumătate a acestui secol rata divorțului în mediul urban a fost de 2-2,5 mai mare decât în mediul rural, iar după aceea această diferență a scăzut. Familia rurală tradițională era mai atașată de stabilitatea căsătoriei, disoluția familială era frânată prin intervenția rudelor și a colectivității locale, iar divorțul era supus unor sancțiuni sociale din partea colectivității.

Datorită amploării procesului de migrațiune și de urbanizare controlul social local asupra comportamentelor familiale este redus. Atitudinea față de divorț este diferențiată în raport cu mediul social și

¹⁴⁵ M. Voinea, *op.cit.*..., pagina 67

profesional. Intelectualii manifestă o atitudine mult mai defavorabilă cu privire la divorț decât muncitorii, deoarece intelectualii au concepția mai completă a consecințelor sociale și individuale ale divorțului.

Atitudinile instituțiilor sociale¹⁴⁶ au devenit în perioada 1966-1989 tot mai restrictive față de divorț punând un accent tot mai mare pe stabilitatea familiei încercând să frâneze disoluția familială și divorțul.¹⁴⁷ După 1990, instituțiile sociale¹⁴⁸ și-au diminuat sau chiar și-au pierdut rolul în acțiunea directă de frânare a divorțului.

În România stabilitatea familiei este influențată și de diferența de vârstă între soți. O divorțialitate mai mare apare când vârsta soțului este mai mare decât vârsta soției cu 10-25 ani. Rata divorțialității este cu mult mai mare atunci când soția este mai mare în vârstă. Din totalul căsătoriilor în care soția este mai în vârstă decât soțul cu peste 15 ani, cca. 30-40% din căsătorii se termină prin divorț.

Distribuția divorțurilor după profesia soților pune în evidență o rată mai mare a divorțialității în cuplurile în care unul sau ambii parteneri sunt muncitori. Divorțialitatea în cuplurile de intelectuali și agricultori are o pondere mai mică deoarece aceștia consideră că divorțul ar avea asupra lor efecte sociale negative.¹⁴⁹ Dintre cei care divorțează o situație deosebită o au cuplurile în care unul dintre soți nu lucrează, mai ales soțul.

Factorii direcți și cei mai vizibili care determină disoluția cuplurilor sunt conflictele familiale provocate de divergențele mari între așteptări și realizări, temperamentele și comportamentele, inadaptarea sexuală, infidelitatea, intervenția nedorită a rudelor și dificultăți materiale. Un alt factor de disoluție este separarea teritorială a locurilor de muncă. Diminuarea sau absența relațiilor zilnice dintre soți favorizează relațiile extraconjugale.

„Factorii analizați până acum nu sunt cauze nemijlocit ale divorțului. Ei acționează prin intermediul percepțiilor lor de către soți, prin atitudinea pe care aceștia o adoptă. În medii familiale diferite,

¹⁴⁶ M. Voinea, *op.cit....*, pagina 67

¹⁴⁷ Organizații politice, economice sau juridice.

¹⁴⁸ Desfacerea căsătoriei s-a făcut în această perioadă numai pe motive grave, fondate pe culpa unuia sau a ambilor parteneri și pe cauze obiective, ce nu puteau fi imputate unuia dintre soți.

¹⁴⁹ Organizații economice, serviciile sociale, instanțe judecătorești.

acești factori pot să ducă sau nu la divorț. În hotărârea de a divorța importantă nu este numai realitatea, ci și percepția subiectivă a acestei realități.”¹⁵⁰

Efectele divorțului

Psihologice și juridice

„Divorțul prin complexitatea sa antrenează modificări majore la nivelul tuturor funcțiilor familiei. Funcțiile economice, de solidaritate, de socializare cunosc o destructurare sau, în cazul cuplurilor cu copii, o redimensionare de cele mai multe ori negativă. Divorțul are ca efect pierderea funcției psiho-afective a familiei, stabilirea sau ruperea relațiilor formale și informale ale partenerilor.”¹⁵¹

În cazul divorțului responsabilitățile paterne sunt preluate de părintele căruia i s-a încredințat minorul. Există mai multe variante pentru restructurarea familiei:

- O nouă persoană vine în familie preluând îndatoririle partenerului absent.
- O nouă persoană intră în familie preluând rolurile conjugale dar nu și pe cele parentale.
- O nouă persoană intră în familie realizând o parte din rolurile de partener fără a participa ca soț.

Multe familii se vor reconstrui printr-o nouă căsătorie.

Efecte asupra descendenților

Divorțul are de multe ori efecte negative asupra minorului afectând echilibrul psihic al acestuia. Securitatea afectivă a minorului este grav afectată, fapt ce se poate concretiza în conduite specifice bazate pe hipersensibilitate, irascibilitate, izolare, performanțe școlare scăzute sau acte deviante și delinvente. Influențează negativ socializarea morală a copiilor și duce la apariția unor deprinderi deviante. Apar altitudinile de respingere sau agresiune față de căsătorie manifestate

¹⁵⁰ I. Mihăilescu, *op.cit....*, București, pagina 113.

¹⁵¹ I. Mihăilescu, *op.cit....*, București, pagina 123.

de cei care provin din cupluri divorțate. „Putem aprecia că divorțul parental provoacă o slăbire a relațiilor dintre părintele plecat și urmaș, menținut de cele mai multe ori la situația unui părinte simbolic-mamă sau tată- la care copilul se poate raporta pentru identificarea originii sale.”¹⁵²

Divorțul determină pentru membrii familiei importante consecințe pe plan economic, social, psihic și juridic.

Efecte demografice

Numărul divorțurilor în Europa a înregistrat creșteri semnificative după 1960. Marea Britanie se află pe primul loc deoarece fiecare a treia căsătorie se termină cu un divorț, în Germania 36% din adulți preferă relațiile de parteneriat deoarece divorțul are un cost ridicat, în Rusia au loc 69 de divorțuri la fiecare sută de căsătorii.

În țările unde domină religia catolică numărul divorțurilor este mai mic.¹⁵³ În Spania și Grecia se păstrează modelul familiei existente, mai multe generații. În România numărul divorțurilor la suta de căsătorii a evoluat de la 20,2 în 1989 la 30,1 în 1994. utilizând indicatorul număr divorțuri la mia de locuitori constatăm o creștere de la 1,56 în 1989 la 1,88 în 1994.¹⁵⁴

Chiar dacă divorțul are în prezent consecințe mai puțin dramatice asupra celor care divorțează, chiar dacă din punct de vedere economic copiii ai căror părinți au divorțat au mai puțin de suferit, divorțul continuă să antreneze tulburări emoționale puternice. ²Pentru societate, divorțul constituie o rezolvare democratică a dorințelor cetățenilor, o posibilitate de evitare a traumelor unor cupluri cu relații conflictuale și de evitare a disfuncționalităților educaționale ale unor asemenea relații asupra copiilor minori și posibilității de constituire a unor cupluri normale, funcționale.²¹⁵⁵ Asigurarea stabilității familiilor, scăderea ratelor divorțului, evitarea consecințelor sociale ale instabilității cuplurilor nu se pot realiza decât acționând.

¹⁵² M. Voinea, *op.cit....*, pagina 67

¹⁵³ M. Voinea, *op.cit....*, pagina 71

¹⁵⁴ Se confirmă pentru Spania, Italia și Portugalia nu și pentru Franța, Marea Britanie și țările scandinave (Norvegia, Suedia, Danemarca)

¹⁵⁵ M. Voinea, *op.cit....*, pagina 72

